

živina je klaverna, topa, pogostoma hrohotá in kruli, šetine se šetinja, na glavi, po notrajnih stegnih, pod trebuham itd. se prikažejo sperviga majhni rudeči mazuljčiki, ki od dne do dne več prihajajo, se 6. dan gnojiti začno, tako da so večidel 10. dan bele hraste, ki 12. dan odpadati začno. Včasih osipce nazaj v truplo vdarijo, in huda driska umori bolno živinco, — večkrat tudi hujšati začno in pocepajo.

Pervo je, da se zdrava živina berž berž odstavi od bolne, ker je ta bolezen zelo nalezljiva; je enkrat v en svinjak prišla, bo berž ko ne po nalezbi vse napadla. To storivši, varij bolno živinco mraza in prehlajenja, pa tudi prehude soparice; daj mu vsaki dan suhe stelje; pije naj večkrat kislo mleko. Je prešiček dobre rejen in se mu je veliko osipic po koži spustilo, tolaži mu hudo vročnico s tem, da v 1 bokalu vode kakih 6 lotov kuhinske soli, ali kar je še bolje, 1 lot solitarja raztopiš, in mu od te vode trikrat na dan 1 steklo (glaž) piti daš; če noče sam, ga posili.

So se začele kozé gnojiti in živina bolj omagovati, vzemi žvepla 4 lote, brinjevih jagod 8 lotov; stolci v štupe, in daj živinčetu vsaki dan enkrat ali dvakrat 1 lot te štupe. — Je pri gnojenju osipic prešiča driska napadla, stolci divjiga kostanja ali še bolje želoda v moko, in daj mu 2 žlici te moke vsaki dan dvakrat. Je začela živina zelo hujšati, skerbi za snažnost svinjaka in dober zrak; ženi ga, če moreš, vsak dan nekoliko na prosti zrak, da ga poživi; — dajaj mu vsak dan 1 lot štupe brinjevih jagod in 1 lot štupe hrastove skorje skupej. — Ako to ne pomaga, nimamo boljšiga. — Po osipcah bolna živina se ne sme za povžitek zakljati; konjederu gré. (Konec sledi).

Zgodovinske pisma.

Pod tem naslovom bojo „Novice“ svojim bravam in bravkam donášale včasih odlome „občne zgodovine“ iz rokopisa rajniga Matija Vertovca. Zbirali pa bomo iz imenovaniga zgodopisa take sostavke, kateri, čeravno le odlom iz slavniga rokopisa, so vunder tudi sami po sebi celotina. Po ti poti mislimo bravece po širokim svetu s tem imenitnim delam soznaiti, dokler ne pride v posebni knjigi doveršeno na dan. In tako bo eden za slovanski narod in za slovenski jezik nar bolj zasluženih mož živel med nami, da se bomo radovali nad njegovim lepim delam in se krepčali nad njegovo čisto slovensko besedo in nad njegovim bistrim umam, ki, karkoli je pisal, je tako pisal, da se ne bliší le od danes do jutri, ampak da ostane na veke slavno, učenimu ravno tako kakor prostimu bravcu v poduk in veselje. Vertovec je umerl, živi Vertovec!

Po tem razumljenji svojih čast. bravcov začnemo

1. pismo iz 2. §. Vertovcove občne zgodovine.

Pervi po svetu razkropljeni ljudje.

Od življenja in zaderžanja prvih po svetu razkropljenih ljudi se nič praviga in resničniga ne vé. Mozes sam poskoči berž od Noeta na Abrama, ki je veliko kasneje živel.

Iz zaderžanja divjih ali poldivjih ljudi, ki se še dan današnji, pa v zelo daljnih krajih sveta najdejo, bi se dalo kaj na prve razkropljence soditi. Ako so bile ravno od Adama do Noeta marsiktere rokodelstva in umetnije v povzdigo

prijetnišiga življenja znajdene, so se bile mende vender ob občnim potopu večidel zazabile; zakaj, ko bi ravno dobro omikan človek po kakošni nesreči, postavimo, po hudih viharjih po morji v daljno samotno deželo zanešen bil, bi mogel že po sili nekoliko obdivjati. Razkropljeni so prišli v neznane, samotne, večkrat z gošavo zarašene kraje; prišli so mende brez živeža in orodja, znabiti brez potrebniga oblačila. Njih prva skerb je mogla biti hude zverine se ogibati in se ji braniti; potikali so se in prebivali, kjer je bilo bolj merzlo, v kakošnih berlogih in podzemeljskih votlinah; v gorkejih krajih pa so stanovali pod košatimi drevesi ali v posebnih gošavah. Živili so se divjiga sadja in grojzdja, tičjih jajic, rib in družih žival, ki so jih z urnostjo vjeli in raztergali.

Po razločku podnebja, krajev in dežel, kjer so stanovali, — živeža, ki so ga špogali, — in jezika, ki so ga govorili, so zrasli sčasoma iz pervorazkropljenih ljudi mnogoverstni in med sabo zelo razločeni narodi. Kolikor bolj na gorkim so stanovali, in kolikor bolj sádin ali sladkorin živež so vživali, toliko bolj mehkgiga in miliga serca so večidel tudi bili, in toliko berže so iz svoje divjosti zlezli, in na nižji ali višji stopnjo omikanja se povzdignuli; — nasproti pa tudi, bolj merzli, tamni in divji ko so bili kraji njih stanovanja, in bolj ko so od meseniga živeli, bolj krepki, bolj terdiga in neusmiljeniga serca, bolj togotljivi in grozoviti so tudi bili, de so se s sosedi svojiga in tujiga naroda pogostoma za vsako resnično ali zmišljeno razžaljenje spérli, okresali ali celo pomorili, in dostikrat vzajemno eden družiga z živinsko slastjo sneli, in čepinje ubitih za posode imeli in iz njih pili. Taki pozverinjeni narodi se še, v osramotenje človeštva, do današnjiga dne na svetu najdejo; takim je zelo teško zverinsko sleči in kaj človeškiga obleči. De taki narodi, ki se sami vzajemno vničujejo, se ne morejo zelo množiti, je lahko verjeti. Divjost človeštvo zatira, izobraženost ga množí in podpira.

Napoleonovci.

Ker je poslednji čas predsednik francoske republike Ludevik Napoleon pozornost celiga sveta na se obrnul, bo menda marsikterega braveca mikalo, rodoslovje Napoleonovcov, to je, rodovine rajnega cesarja Napoleona bolj na tanjko vediti, ki je po vojskah, ktere je v prvih letih tega stoletja po svetu vžgal, vsakimu dobro znan.

Najstariši zmed štirih bratov cesarja Napoleona Jožef Bonaparte, je bil od leta 1808 do 1814 kralj Španski, je prejel po padu svojega brata, cesarja, ime grofa Survillier, pod katerim se je v Ameriko podal, potem na Angleško povernul, poslednjič pa na Toškanskem živel, kjer je leta 1844 28. julia umerl. Njegova žena, Julia Clary, hči necega kupca iz mesta Marseille, mu je rodila edino hčerko Zenaido, ktera se je, kakor spodej omenimo, v žlahti omožila.

Drugi brat cesarja, Lucian Bonaparte, je bil edini med brati, kterimu Napoleon ni krone podaril. Ga potolažiti, prejme od papeža malo knežijo Canino v dar, in tako je živel pod imenom „knez Canino“ vedno na Talianskem, kjer je v letu 1841 v papeževem mestu Viterbo umerl. Oženil se je dvakrat. Dve hčeri iz prvega zakona ste mu umerle; v drugem zakonu pa mu je rodila žena (bila je vdova kupca Joubertou) 4

otroke, ki še dandanašnji živé, in sicer: Läticia Bonaparte, oženjena z Irčanom Vyse; Karel Lucian Bonaparte, knez Canino, rojen 1803 v Parizu, ki je v letu 1822 zgorej imenovano svojo sestranco Zenaido za ženo vzel; Ludevik Lucian Bonaparte in Peter Bonaparte, prvi rojen leta 1807, drugi 1810. — Prvi teh treh bratov, Lucian knez Canino, si je pridobil zgodovinsko ime kakor učenec narave in si je marljivo vdeležil osvobodovanja učenega talianskega društva. V letu 1847, ko se to društvo po dovoljenji austrijske vlade v Benetke preseli, se je on, kakor predsednik tega društva z njegovo rečjó marljivo pečal, in tudi v politiške govore vtikoval, zavolj kterih je moral Benetke zapustiti. Ob času talianske vstaje 1848 se je živo trudil v mestu Rimu republiko vstanoviti. On ima 4 žive sine, ki so sledeči: Jožef Lucian B., princ Musignano, rojen 1814; Lucian Ludevik Jožef, rojen 1818; Napoleon Gregor Filip, rojen 1840, in Karel Albert, rojen 1843. Druga dva brata Lucianova, Ludevik in Peter Bonaparte sta bila uda 2. decembra t. l. raztiranega francoskega narodnega zbora in na strani njunega bratranca.

Tretji brat cesarja Napoleona, Ludevik Bonaparte, je postal leta 1806 kralj Holandije; te časti se je pa 1. julija 1810 prostovoljno odpovedal in prejel po padu cesarja Napoleona ime grofa St. Leu, je živel večidel na Talianskem, kjer je leta 1846 v mestu Livorno umerl. Njegova žena je bila Hortensia Beauharnais, hči Jozefine Beauharnais (izgovori Boarné) perve žene cesarja Napoleona, katero je kakor vdovo generala grofa Beauharnais za ženo vzel.

Iz tega zakona je bil rojen 20. aprila 1808 v Parizu Ludevik Napoleon, sedanji predsednik francoske republike.

(Konec sledi.)

Slovanski popotnik.

Z novim letom je vzel knjigo pod pasho in prijel „slovanski popotnik“ za palico, obiskovati slovanske brate na Jugu in Severu. Hodil bo po mestih in selih, po dobravah in gorah, ob bregovih rek in morja; tudi v barko bo stopil in ogledoval bližnje otoke. S potnim listom oskerbljen, bo prestopil tudi austrijsko mejo, ogledal skalovito zemljo Černogorcev in prebral grobopise na osodopolnem Kosovem polji. Občudoval bo sive stolpe stare Moskve in krasote merzlega Petrograda. Poiskal bo grobove slavnih mož in se nad njimi zjokal. V veselih družbah se bo razveseloval, v žalostnih žaloval. Stopil bo v poslopje velikaša, v hišo umetnika, v kočo rokodelca. Posebno rad pa bo poterkal na vrata imenitnih pisateljev, tiskarnic in knjižnic, kjer se bo naj več časa mudil, vse bolj imenitne spise v roko vzel in marljivo prebiral. Vse pa, kar bo tà ali tam imenitnega zapazil, ali kar bo od družih slovanskih popotnikov slišal, bo skerbno v svojo knjigo zapisal in „Novicam“ naznanil.

Kakor vsak ob novem letu je tudi on poprašal po koledarju, in zvedel je, da so za leto 1852 sledeči beli dan zagledali:

Jugoslavenski: 1. Pratika, izdana od krajnske kmetijske družbe; Koledarčik slovenski; 3. Zora; 4. Zagrebački kolendar za godinu 1852 in soštar kolendar; 5. Godišnjak velki in mali kolendar gosp. Medakovića v Novem Sadu; 6. Serbski kolendar v Zagrebu.

Severoslavenski: 1. Budinski narodni koledar na rok 1852 od neimenovanega izdajatelja; 2. Kalendar pro časa večnost. Šesti tečaj, v Bernu sestavil Fr. Poimon. Cena 12 kr. 3. Koleda. Drugi tečaj, izdalo moravsko narodno društvo v Bernu. Cena 56 kr.; 4. Litoměřický vseobecný, domácí a hospodarský kalendář. Tečaj 34. Cena 24 kr., od Medau-a; 5. Moravan; 6. in 7. Mali in velki hospodarský kalendář, izdan od kmetijske družbe na Českem, v Pragi; 8. Najnovejši moravsko-slezský Domáci přítel od Mikšička, z mnogimi obrazy, v Bernu Cena 18 kr.; 9. Nový evangelický kalendář od Jožefa Ružička v Pragi; 10. Nový kalendář katolický ali Poutník iz Prahy od Stulca; 11. Nový Pražský hospodarský kalendář. Tečaj prvi od Medau-a. Cena 12 kr.; 12. Slovensky Pozorník in Vlastensky kalendář od Belopotockega. Cena 36 kr.; 13. Vlastensky kalendář: Cena 8 kr.; 14. Vlastensky kalendář od Filipka. Cena 24 kr. in 12 kr.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Celjovca se piše, da se je v Solčbaško dolino 500 vojakov podalo, po hudodelnikih slediti; v vasi Solčbahu je 230 vojakov in 30 žandarjev; le 22 sumljivih ondašnjih prebivavcev so zaperli; da bi bili pa tudi g. fajmoštra zaperli, kakor se je v nekih časnikih pisalo, je gerda laž; g. fajmošter je bil le pred komisijo poklican, povedati, če kaj vé. Sliši se, da je večina ptujih v znanim hudodelstvu zapopadena.

Iz Lutomera na Štajar. Živo nas je ganul dopis g. Xp. iz Verhove pri Lutomeru v lanjskih Novicah in posebno hvalo moramo naznaniti, da so bile v njem stvari naše tako čvrsto in pravedno na rešeto djane. Na pragecu novoga leta dovolite mi še enokrat ozir na staro. — Vinska trgatev se je kod nas komaj po vsih svetih čvrsto začela, ker je vinogradarom bolje kazalo s trgatvoj počakovati. Ko smo u našem goriškem okraju vekšidel še le do 8. listopada trgatev dokončali — nam je napadel mahoma oče belec s svojim puhlavnim pajdažom in nam pokril naše polja, na kojih še marsiktera repica ali zelna glavica pod belem zagrinalom čepi in rešitve čaka, ako je miška ne postuži ali zajic ne izgrize. U dobrih trgatvah se je navadno 10—12 Brent (pút) grojzdja k nalivanju 5 vedronoga polovnjaka ali 200 pintov potrebovalo, — ali zavolj nerednoga in preveč petličastoga grojzdja se je potrosilo letos 18—19 Brent. Vino se je prodajalo o trgatvi po 60 fl., sadaj je cena navlekla do 85 fl. srebra za strtinjak s posodboj, ki meri 400 pintov ali 10 veder austrijskih. (Konec sledi.)

Iz Zreč na Štajar. A. K—č. Ker od naših krajev malokdaj v Novicah beremo, mi ne zamerite, de vam jez naznanim, kar vém. Lanjske letine ne moremo hvaliti v žitnim pridelku; tudi krompir je bil slab in sedaj v kletih močno gnije; tudi vina smo malo dobili. Verh tega je še zima prerano nastopila in snega je na debelo padlo — vunder je, hvala Bogu, zima odjenjala, da so kmetje vse s polja spravili, če ne, bi nam bila huda péla.

Iz Siska na Horvaškem se od 28. grudna „Novicam“ piše: Zavolj božičnih praznikov je bila manji žitna kupčija, za tega voljo je bilo tukaj od 21. do 28. grudna le 4000 vagánov (mecnov) pšenice po 3 fl. 10 krajc. do 3 fl. 30 kr., 1000 vagánov soršice po 2 fl. 21 kr. do 2 fl. 24 kr., in 2000 vagánov ovsa po 1 fl. 24 kr. do 1 fl. 27 kr. prodanih. Cena dru-

vali in rastljine ga dihaajo in živijo po njem; kadar kakošna reč gori, vrè, se kisa, gnjuje, kislica potrebuje, sicer bi ne gorela, se ne kisala, ne vrela, ne gnjila.

Kako silno veliko se pa kislica na svetu potrebuje, vsak lahko iz tega zapopade, ako pomisli, da na zemlji sedaj okoli 1000 milionov ljudi živi in je le v Evropi okoli 26 milionov konj, 88 milionov goved, 184 mil. ovac, 50 mil. prešičev in 8 mil. kóz — in da vsak človek v 24 urah 1 funt in 21 lotov, vsaka domača živina pa še blizo 4krat več kislica za dihanje povžije, in na mesto njega 2 funta in 9 lotov ogeljne kisline*) izdiha, — dalje še živi veliko milionov družih žival, ki tudi kislic dihaajo, — vsak seženj (klafta) 30 pavcov dolzih dèrv, kadar pogori, potrebuje 87,168 kubik-čevljev kislica, — vsako vedro mošta, kadar vrè in se vino iz njega dela, potrebuje 4 funte in pol kislica, in če vzamemo skupej, da se na 12 milionih vinogradov vsako leto nar manj 240 milionov mošta pridela, je vsako leto k vinorenji 1080 mil. funtov kislica potreba.

Zrajtano je, da se vsako leto za vse spremembe na svetu kakih 28 bilionov centov kislica iz zraka povžije, in da se mu na mesto njega 39 bilionov ogeljne kisline po vsih teh spremembah nazaj da, — in vendar se pri vsem tem ne vidi, da bi v zraku kislica zmanjkovalo ali ogeljne kisline odveč bilo.

Po takim je gotovo, da se mora na svetu nekaj vedno goditi, kar zraku nazaj daje, kar je po teh spremenih zgubil, da se po takim vedno prava mera kislica v zraku obderži.

Božja previdnost je v ta namen rastljine vstvarila, ne le da so človeku in živalim v živež, temuč tudi da preminjajo zrak tako, da je za dihanje dober in pripraven. Rastljine namreč potegujejo vedno iz zraka ogeljno kislino v-se, ki so jo ljudje in živali izdihali, obderžijo ogljic, ki ga ima ogeljna kislina v sebi, za svoj živež, kislic ogeljne kisline pa pahajo iz sebe, da gre zopet v zrak, kteriga ljudje in živali sopejo.

Iz tega se vidi velika imenitnost rastlin za zdrav in dober zrak, in da bi brez rastlin, brez drevés, brez gojzdov celò zdraviga zraka ne bilo in tudi ne zdraviga človeka ne zdrave živine na zemlji.

Kolikošna je božja previdnost, ktere neomikan človek, ki vsiga tega ne vé, celò prav ceniti in v čislih imeti ni v stanu!

Ko smo to dokazali, vsakimu bravcu zapopadljivo, grémo v svojih dokazih eno stopnjo naprej, da pridemo do očividniga dokaza tega, kar imamo v tem poduku spričati.

Znano je dalje, da rastljine s svojimi koreninami in s perjem tudi vodo popivajo, in da celò vodene sopúhe serkajo in v majhne kapljice nabirajo, ktere vidimo kot roso na koncéh rastlinskiga perja se lesketati.

En del vode popijejo rastljine, drugi del ločijo v podobi sopúha iz sebe, ki se večkrat v meglo združi, ktero dostikrat vidimo, kako gojzde pokriva.

Mera povžite in mera spet iz rastlin v podobi sopúha izpahnjene vode se sicer ne da natanjko povedati, vunder ne bomo dalječ od resnice zašli, ako rečemo, da vsaka rastljina en del

vode za svojo rast povžije, tri dele je pa iz sebe izhlapi.

Ker hrastovo drevó srednje velikosti v enim dnevu 30 funtov vode iz sebe izhlapi, je je moglo po ravno rečeni razmeri 40 funtov v-se potegniti. Če tedaj stoji na 1 oralu (johu) 800 tacih drevés, poserkajo vse te skupej 320 centov vode na dan.

Iz tega je pa jasno kot beli dan, kako neizrečeno veliko vode zamore en gojzd od sto in sto oralov poserkati — in lahko se da zapopasti iz tega, da dežnica z gojzdov, ki so z drevjem zasajeni, ne more hipoma pridreti, gorskih vodá naplaviti in povodinj napraviti, ampak da se to le zgoditi zamore, ako dolgo dežuje. Zapopade se pa nasproti lahko, da je pri golih gojzdi že zadosti, ako le 3 dni dežuje, tako strašne povodnji napraviti, kakor smo jih lansko leto po 3 dneh (1. 2. 3. novembra) doživeli.

Se hočemo taki nesreči prihodnje ubraniti, je treba za gojzde skrbeti.

(Dalje sledi.)

Živinozdravnik.

(Konec.)

Garje, lišaji, srbečiča so tudi pri prešičih zlo nalezljiva bolezin, pa brez vročnice (ohne Fieber); razločno znamnje je, da garje živino srbé, da se tedaj rada drgne in je po tem na več mestih po koži oguljena. Izvirajo pa garje, ako jih ni živinče od družiga nalezlo, iz nesnage v tesnih in niskih svinjaci, iz nemarniga gleštanja, iz spridene piče, iz mokriga vremena itd.

Pervo tudi pri ti bolezni je: zdrave od bolnih ločiti in na drugo mesto postaviti; pa tudi garjeva živina ne smé v okuženim svinjaku ostati, ampak naj se na čedno mesto postavi; med tem naj se svinjak dobro očedi in posnažijo tla in stene, kterih se je morebiti kužnina prijela. Če ni gospodar v tem skerben, ne bo odpravil lahko bolezni od svoje živine.

Garjevo živinče naj se vsaki dan zmiva ali koplje z lugam, v kterim je nekoliko črniga milja (černe žajfe) raztopljeniga bilo, in po tem naj se po koži dobro s slamo drgne, ktera se pa mora vsakibart spremeniti. Zlo pohvaljeno je tudi vmivanje z vodó, v kteri sta pepél in kurjek razpušena.

O gorkim vremenu je dobro garjeviga prešiča vsaki dan v vodi kopati.

Veliko pomagajo v gotovši ozdravljenje tudi notranje zdravila, zlasti: pol lota žèpla in pol lota siroviga antimona (rohen Spiesglanz), ki se vsaki dan med pičo (pomije) pomešata.

So garje bolj zastarane, vbribaj va-nje žepljeniga mazila, aliterpentinoviga olja ene dni zaporedoma.

Napoleonovci.

(Konec.)

Že v 23. letu svoje starosti si je predsednik sedanje Francoske ljudovlade Napoleon prizadeval za vstajo v papeževih deželah v letu 1831; potem je živel s svojo materjo na Švajcarskem, od kodar je v letu 1836 oborožen Francosko v mestu Strassburg napadel, da bi kralja Ludevika Filipa iz prestola pahnul in se sam na čelo francoske vlade postavil. Med tem pa pade v oblast Ludeviku Filipu, od kterega je milost s tem pogojem zabil, da se ima v Ameriko podati. Ali ondi se ni dolgo mudil, ampak kmalo se poverne na Švajcarsko, od kodar se je moral v letu 1839 po tirjanju

*) Ogeljna kislina, ktero vsak človek in vsaka živina izdiha, in ktera se pri vrenju mošta v podobi zračnih mehurčkov iz mošta loči, obstoji iz 27 delov ogljica in 73 delov kislica.

francoske vlade na Angleško preseliti. V letu 1840 6. avgusta učini drugi oboroženi napad na francosko mesto Boulogne, ki mu je pa kakor prvi spodletel. Bil je vjet in v ječo za celi čas svojega življenja na terdnjavo Ham obsojen. Tu sedí skoraj šest let; pa 25. maja 1846 jo pobegne na Angleško, kjer živi mirno do prekucije Francoske leta 1848; kmalo po tem so ga Francozi z 6 milioni glasov za predsednika francoske ljudovlade (republike) izvolili.

Najmlajši brat cesarja Napoleona, Jeronim Bonaparte, do leta 1814 kralj Westfalški, je živel pod imenom grofa Montforta do leta 1847 na Toškanskem, potem pa je dobil dovoljenje se v Pariz vernuti, kjer je zdaj poveljnik palače invalidov, ktero čast mu je zdanji predsednik podelil. Oženil se je dvakrat; v prvem zakonu se mu je rodila ena hči, — v drugem zakonu s Katarino, kraljično Würtenberško, pa dva otroka, namreč: Napoleon Bonaparte (rojen 1822, do leta 1845 polkovnik v vojski kralja Würtenberškega, od leta 1848 ud francoskega, sedaj zrušenega narodnega zbora) in pa Matilda, omožena s prebogatom in veljavnim ruskim grofom Demidovim.

Med sestrami cesarja Napoleona je tretja, Karolina, v letu 1799 vzela za moža Joahima Murata, nekdanj prostaka v francoske vojski, ki je postal potem Neapolitanski kralj, ktero čast mu je njegov svak cesar Napoleon podelil. Njegov sin, Lucian Murat, rojen v letu 1803, se je vernul po vstaji 1848 iz Amerike na Francosko, kjer je bil na nekem kraju otoka Korsika za poslanca v narodni zbor zvoljen.

O rodoslovju sedanjega predsednika Ludovika Napoleona je še to pristaviti, da je s cesarjem Napoleonom po očetu in po materi v kervni zlahti (poglej zgorej), na kar se posebno opira. On se šteje tudi v rodovino ruskega cara Nikolaja, ker je vojvoda Leuchtenberg, zet carov, bratranec Ludovika Napoleona po stari materi cesarovni Jožefini (prvi ženi cesarja Napoleona). Kerstni boter mu je bil sam cesar Napoleon, ko ga je kardinal Fesch, ujec cesarja Napoleona, kerstil.

(Po Dunajskih „Sloven. Novin.“)

Zgodovinske pisma.

2. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 3.

Živinoreja prva stopnja omíke.

V gorskih deželah, kjer ni nikdar zime, so se bili ljudje narberže prvič zmislili živino si pridružiti, jo vdomaćiti in oskerbovati, de bi se bili lože preživili. Mož usmiljeniga serca je morebiti mehko in plaho ovčico vjel, ne, de bi jo bil kervožejin raztergal in snedel, ampak de bi mu bila po umerli ženi zapušeno dete dojila; v ta namen ji napravi ograjo, ji pridno trave pulji in pri naša ter jo pri življenji ohrani; — tako se ga je prijela in vdomaćila. Kaj taciga je bilo začetik vse živinoreje in po nji vsiga človeškiga omikanja. Kako bi se nek človeštvo na svetu brez živinoreje védlo in obnašalo?!

Živinoreja je mečila človeka serce. Kdor je za živino skerbil, je skerbil tudi za svojo družino, nekoliko že po naravnih nagibih, nekoliko pa tudi, de bi mu bila pomagala, živino oskerbovati. Marsikteri sosedje, saj mehkejšiga serca, so se modriga

in junaškiga živinorednika poprijeli, in se mu podvergli; pomagali so mu pri živinoreji, de jih je s potrebnim previdil. Tako se je učila domača, tako so se učile tuje družine enimu gospodarju podložnost in pokoršino skazovati. Tako so se pa tudi pri njih prvi zapopadki lastine in pravice scimili; družine, čede, pašniki in káli, v katerih so čede napajali, so bili gospodarjevi. Združeni tedaj pod vodstvom jakiga gospodarja so mogli svoje čede, sebe in svoje posestvo zverine in roparjev braniti, de so se tako družine in čede drobnice, sčasoma pa tudi čede govedine, kamel in kónj množile, in to za toljkanj več, ker so zmirej za pašo šli; preselovali so se namreč s šotori ali kočami, v katerih so stanovali, in s čedami, ktere so imeli, iz eniga kraja v družiga, toraj so jih kočovnike ali nomade imenovali, in jih tako še dan današnji v Azii imenujejo.

Taciga živinorednika, ki se je emír, to je, očák, patriarh ali knez imenoval, je šla očaska oblast in pravica, tedaj gospodstvo ali patriarhalna vlada, na pervorojeniga. Marsikteri med njimi so bili v kasnejih časih zavolj svojih brezštevilnih čed grozno bogati in imenitni, tako Abraham, Izak in Jakob. Abraham je bil zbral enkrat 318 svojih nar krepkejših hlapcov, in se je z njimi podal v otetje svojiga od protivnikov zlo stiskovaniga bratranca Lota. Pri nekterih tacih nomádih, ki niso v tamnih gojzdi, ampak na jasnih pašnikih pod milim nebam prebivali, so se bili še čisti zapopadki od Boga po ustnim izročenji ohranili; poštenost in mnoge druge čednosti so pri njih cvetěle, kakor Mozes spričuje.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Lutomera. (Konec). Po tem materialnem naznanilu dopustite mi, da vam še kaj malega od učivnih stvari naznanim. Slovenska reč ima še vedno dosto protivnikov pri nas; — ubogi „slovenski abecednik“, „novi mali katehizm“ itd., mogla sta večkrat med šibe! Sreča téh knjig naj večja je, da ima carski grb na svojem čelu, in da slavno ministerstvo uka in mnogi pravični domorodci za naš mili narodski jezik više skrbé, kakor dosto deželanov slovenskega roda korist in hasek svojega maternega jezika premotriti zamore. Gluhega in slepega se mora domoljub mnogokrat storiti, ako čuje blodenje tacih rojakov, ki ne znajo nobenega jezika prav in večkrat posili človeka zdihlej: Pridi sv. duh in pretrgaj meglo, koja brani, da jasnejši sonce ne posije takim zatiravcem svojega lastnega maternega jezika!

Iz slov. Goric na Štajarskem na novoga leta dan. Naša šolska nadzornia zajedno z duhovnim stolom je „Zgodbe svetiga pisma stariga in noviga zakona“, u Trstu natisnjene, v berilo za narodne šole ukazala in priporočila. Gosp. Leirer u Mariboru jih je včera dobil, da jih vsakemu lahko pošlje. Prisrčna zahvala vam šolski nadzornik in duhovni stol! za te neprecenljive „zgodbe“. Da bi jih šolski možje, g. kateheti in učitelji po vsej Slovenii v šole vpeljali! *) U Sekovske škofii so 4 gospodje duhovniki častni korarji izvoljeni: dva Nemca, dva Slovenca, namreč: g. Michael Schwarzl, dekan v Hartbergu, Joan Riedl, prof. pastirstva u Graškem seminišču; g. Matia Robić, prof. cerkv. zgodb u Gr. seminišču, g. Franc Čeppe, dekan v Jarenini u slov. Goricah. 30. dec. p. m. so bili vsi

*) Zares hvale vredne so pohvaljene »zgodbe«, ki jih je na poročilo Teržaške šolske oblasti g. Luka Jeran spisal. Razun notranje vredbe je posebno hvale vredna gladka beseda in čista gramatika slovenska, v kateri je g. Jeran mojster, da malo tacih. Vred.